

Keynote 21 oktober 2024

Sociale veiligheid in de opleidingsschool

Wat betekent dat voor school-/
instituuitsopleiders?

Cathy van Tuijl

OPLEIDINGSSCHOOL
De Stedendriehoek

Vragen vooraf....

Wat is een professionele leercultuur in relatie tot sociale veiligheid?

Hoe kunnen begeleiders van studenten hierin hun verantwoordelijkheid nemen?

Wat betekent sociale veiligheid voor een opleidingsschool?

Hoe kunnen we als lerarenopleider bijdragen in het begeleiden van kinderen en studenten?

Wat betekent dit thema voor de kwaliteit van het Samen Opleiden en Professionaliseren?

Wet Sociale Veiligheid (2015)

Levend sociaal veiligheidsbeleid
Jaarlijks monitoren van sociale veiligheid
Aanstellen van coördinerende figuur voor sociaal beleid en aanspreekpunt pesten

Rol Inspectie van het Onderwijs: indicator
Schoolklimaat en Veiligheid (onderdeel van
scholenopdekaart-informatie)

Wat is een professionele leercultuur in relatie tot sociale veiligheid?

Op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen

- Wat betekent deze Wet Sociale Veiligheid in school voor onze school?
- Hoe zorgen we voor een levend sociaal veiligheidsbeleid; wat doen we met de uitkomsten van de monitoring?

Nieuwe inzichten delen en gebruiken binnen de school en in de opleiding van toekomstige leerkrachten, bv rond (cyber)pesten en sociaal-emotioneel leren, teambrede consensus over de aanpak van ongewenst gedrag

Van pesten ... naar cyberpesten

- **Definitie pesten:** 'Herhaaldelijk, intentioneel agressief gedrag met verschil in macht'
- **Definitie cyberpesten:** intentioneel agressief gedrag: 'herhaaldelijk' deels vervallen vanwege bereik: tijd- en plaatsoverstijgend

Pesten en cyberpesten hangen sterk samen

Cyberpesten als verlengstuk van traditioneel pesten

Varianten van cyberpesten

1. Vechten
2. Denigreren
3. Imiteren
4. Doorspelen
5. Bedrog
6. Buitensluiten
7. Lastigvallen
8. Stalken

Intentioneel, agressief gedrag waarbij door middel van elektronische communicatie, emotionele schade en schaamte wordt toegebracht door bedreigende, gemene of pijnlijke berichten via instant messengers, e-mails, sociale media of tekstberichten (Holt, Bossler & Seigfried-Speller, 2018)

Grotere impact, versterkende aspecten ten opzichte van offline pesten:

- Anonimiteit
- Publiciteit
- 24 uur per dag
- Digitale producten zijn moeilijk/niet van internet te verwijderen

Gevolgen cyberpesten

Niet los te zien van effecten van offline pesten (gaat vaak samen)

- Angst
- Depressie
- Schoolverzuim of –uitval
- Middelenmisbruik
- Slaaproblemen
- Toename lichamelijke klachten
- (Denken aan) suïcide

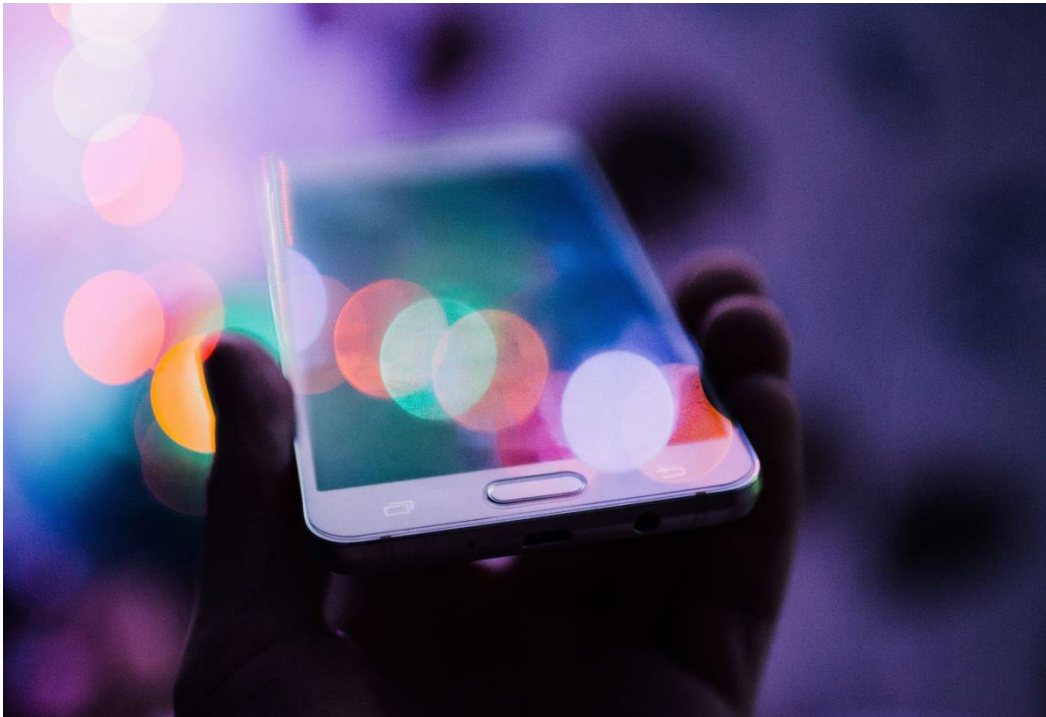
Toegang zonder toezicht ... ook zonder morele kaders?

Wat is de rol van de schoolopleider/instituutsopleider?

Hoe zou de student betrokken kunnen worden bij dit onderwerp?

Cyberpesten als maatschappelijk probleem

- De nieuwe hangplekken...
...maar wiens verantwoordelijkheid?
- Hoe wordt daar op jullie school mee omgegaan?
- Hoe kunnen we als lerarenopleiders bijdragen in het begeleiden van kinderen en studenten?

Cyberpesten in de basisschoolleeftijd

- Omvang van cyberpesten ongeveer gelijk aan pesten; ook grote verschillen tussen groepen binnen scholen
- Net als bij pesten: relatief kleine groep daders en slachtoffers.
- Bv 'Heeft bewust gedaan alsof ik niet bestond': 5% van de 700 leerlingen zegt dit minimaal 1 x per week mee te maken, maar meer dan de helft daarvan maakt dit elke dag mee!
- Begint al in groep 5 en 6
- Gerelateerd aan uren online (gemiddeld 2-3 uur per dag)

Hebben we goed zicht op cyberpesten? Onderdeel van monitoring?

Moreel kompas

Er is een samenhangende aanpak nodig:

- Aandacht voor gewetensvorming (normen en waarden, sociaal-emotioneel leren);
 - Bevorderen (digitale) moraliteit (daders) én (digitale) weerbaarheid (slachtoffers);
 - Monitoren wat er online speelt (netwerk school, leerlingen, thuis, wijkteam, wijkagent, etc.);
 - Opstellen van een protocol sociale media, als 'netiquette' voor online gedrag (Stichting School en Veiligheid, Stop pesten nu);
 - Schoolbreed en tijdig werken aan mediawijsheid en burgerschap.
- Nieuwe werkelijkheid vraagt om herziening van opvoedingsroutines, zowel thuis als op school.

Hoe kunnen we als lerarenopleider bijdragen in het begeleiden van kinderen en studenten? Hoezeer zijn opleiders bekend met (cyber)pesten?

- Bv: Kennis over pesten als groepsproces: meer dan dader en slachtoffer: meelopers en verdedigers; kennis over (effectiviteit) interventieprogramma's
- Hoe is toezicht op (cyber)pesten georganiseerd? Binnen het team? Maar ook samen met leerlingen, ouders, en andere partijen?
- Hoe digitaal vaardig zijn we zelf? (en kunnen stagiaires iets op dit vlak betekenen?)
- Welke ervaringen hebben studenten zelf met online pesten: hoe, waar, wanneer en reacties?
- Maar ook: hoe sociaal veilig is het in teams? Belangrijk voorbeeldgedrag! Professionele leercultuur.

Vragen, discussie

- a. Waar lopen jullie tegenaan bij (cyber)pesten?
- b. Wordt cyberpesten voldoende gesignaleerd?
- c. Wiens verantwoordelijkheid is het?
- d. Worden stagiaires bij de monitoring en duiding van de gegevens betrokken?
- e. Waar 'schuurt' het bij samenwerking met andere partijen?

‘Zorg voor elkaar’ als tegenhanger van sociale onveiligheid

‘Empathic concern’ vraagt om duidelijke normen en waarden, schoolbreed gedeeld en voorgeleefd door het team: empathie en reflectief vermogen stimuleren als voorbeeld voor studenten

Samen met studenten actief verdiepen in de digitale wereld van kinderen (sites, games, apps)

Bespreek gebeurtenissen en incidenten vanuit het idee van ‘moreel kompas’ met studenten en leerlingen: wat vinden we ‘normaal’, ‘respectvol’ en welk gedrag niet. Tijdig werken aan moreel kompas want in de adolescentie krijgen (de minder sociale) normen van groepsgenoten een grotere rol.

Versterk digitale weerbaarheid van jezelf, van studenten en van leerlingen

Wees een voorbeeld voor studenten in het vroegtijdig betrekken van ouders want cyberpesten is tijd- en plaatsoverstijgend

Opleiders en stagiaires

- Bekijk samen eens het beleid en de monitoringsgegevens per groep: reflecteer van daaruit op het 'zorg voor elkaar'- principe in jouw school.
- Ga in gesprek met elkaar over hoe de digitale leefwereld van stagiaires eruit ziet: wat beleven ze daar?
- Welke veiligheidsinstellingen hanteren stagiaires zelf wat betreft het delen van persoonlijke informatie, het toegang verlenen aan onbekenden, het blokkeren van openbare profielen op social media e.d. in de digitale wereld? Kortom, hoe is het risicobewustzijn over cyberpesten bij stagiaires?
- Denk na over het tijdstip van mediawijsheid in je school: wees er op tijd bij!

Tot slot.... als reflectie

Wat is een professionele leercultuur in relatie tot sociale veiligheid?

Hoe kunnen begeleiders van studenten hierin hun verantwoordelijkheid nemen?

Wat betekent sociale veiligheid voor een opleidingsschool?

Hoe kunnen we als lerarenopleider bijdragen in het begeleiden van kinderen en studenten?

Wat betekent dit thema voor de kwaliteit van het Samen Opleiden en Professionaliseren?

Referenties

- Van Tuijl, C. & Zijlstra, I. (2017). Sociale veiligheid in school. Een handreiking voor schoolleiders. Pica.
- Redeker, B. (2017). De ringaanpak. Een groepsdynamische benadering voor een veilige klas. Pica.
- Van Tuijl, C. (2020). Monitoren van sociale veiligheid. Beter kijken naar gegevens metingen. Basisschoolmanagement, 4, 14-15.
- Spithoven, R. & Van Tuijl, C. (2024).- Cyberpesten. Theorie over en onderzoek naar de onbegrensde digitale leefwereld van kinderen en adolescenten in Nederland. Boom.
- Nederlands Jeugdinstituut (z.d.). Pesten. <https://www.nji.nl/pesten>